

Sorumluluk ?nançlar?n? Artt?ran Faktörleri Belirleme Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Sorumluluk ?nançlar?n? Artt?ran Faktörleri Belirleme Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=30507>

Özet

Sorumluluk İnançları Arttırılan Faktörleri Belirleme Ölçeği (SİAFBÖ), bireylerin ahlaki ve etik sorumluluk inançlarına sahip olma eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş veya uyarlanmış bir psikolojik ölçektir. Bu ölçek, özellikle Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB) gibi durumların bilişsel modellerinde merkezi bir rol oynayan abartılı sorumluluk algıları değerlendirilmek için tasarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması, psikometrik özelliklerinin Türkçe konulu popülasyonda geçerli ve güvenilir olduğunu göstermeyi amaçlanmıştır.

Ölçeğin uyarlama çalışması, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılarak gerçekleştirilmiş ve ölçeğin yapı geçerliliği incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, modelin veriye yeterli düzeyde uyum sağladığı tespit edilmiş, bu da ölçeğin orijinal yapısına Türk kültürüne bağlı olarak uyarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Sorumluluk İnançları, Obsesif Kompulsif Bozukluk, Bilişsel Model, Ölçek Uyarlaması, Doğrulayıcı Faktör Analizi, Psikometri, Yapı Geçerliliği.

Yazarlar

Fatma Ebru Kız, Tufan Totan, Rumeysa Karaca

Amaç

Sorumluluk İnançları Arttırılan Faktörleri Belirleme Ölçeği'nin (SİAFBÖ) temel amacı, bireylerin olayların olası sonuçlarından kendilerini ahlaki sorumlu hissetmelerine yol açan bilişsel faktörleri ve inançları sistematik olarak ölçmektir. Bu inançlar, genellikle Obsesif Kompulsif Bozukluk'un (OKB) temelinde yatan bilişsel çarpıtmalardan biri olarak kabul edilir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması özel amaçla, özgün ölçeğin psikometrik yapısına Türkiye örneğinde test etmek ve ölçeğin yapı geçerliliğini Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) aracılığıyla doğrulamaktır. Bu sayede, Türk kültürü bağlamında OKB ve ilgili anksiyete bozukluklarının bilişsel değerlendirilmesi için standart bir araç sağlanması hedeflenmiştir.

Yapı

Ölçek, psikolojideki bilişsel teorilere dayanarak, bireylerin sorumluluk inançlarıni şiddetini ve niteliğini değerlendiren bir yapıyı ölçmektedir. Bu inançlar, genellikle bir kişinin olumsuz bir olayın önlenmesi veya kontrol edilmesi üzerindeki kişisel etkisini abartmasıyla karakterize edilir. Yüksek sorumluluk inançları, endişe ve kaygı düzeylerini artırarak kompulsif davranışlara yol açabilir.

Ölçek, bireyin sadece eylemlerinden de?il, aynı zamanda dü?üncelerinden ve ihmallerinden kaynaklanan potansiyel zarardan da a??r? derecede sorumlu hissetme e?ilimini kapsayan çok boyutlu bir yapıyı temsil etmektedir. Bu yapı, OKB'nin bili?sel tedavisinde hedef al?nan temel bili?sel ?emalar? yans?tmaktadır.

Geçerlik

Ölçe?in yapı geçerli?i, özgün halinin Türkçe formunda do?rulanma düzeyini incelemek amacıyla Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) kullan?larak incelenmi?tir. ?lk düzey DFA sonuçlar?, baz? uyum belirteçlerinin (GFI=.88, NFI=.89) Schumacker ve Lomax (2004) ile Tabachnick ve Fidell (2008) tarafından önerilen .90 e?ik de?erinin alt?nda kald???n? göstermi?tir.

Bu durumu düzeltmek ve model uyumunu art?rmak amacıyla, modifikasyon önerileri incelenmi? ve belirli madde hata kovaryanslar? ilikilendirilmi?tir. ?likilendirilen madde çiftleri ?unlard?: madde 15 ile madde 13; madde 17 ile madde 16; madde 19 ile madde 18; ve madde 21 ile madde 20. Bu modifikasyonlar sonucunda elde edilen son uyum belirteçleri, model ile veri arasında yeterli düzeyde uyumun var oldu?unu göstermi?tir: Ki-kare de?eri (χ^2) 609.27 (sd=220), χ^2/sd oran? 2.77, GFI=.90, NFI=.92, CFI=.94, IFI=.94, RFI=.90, RMSEA=.068 ve SRMR=.057. Bu sonuçlar, ölçe?in yapısal olarak geçerli oldu?unu desteklemektedir.

Güvenirlik

Kaynak içerikte Sorumluluk ?nançlar?n? Artt?ran Faktörleri Belirleme Ölçe?i'nin Türkçe uyarlama çal??mas?na ait do?rudan bir güvenilirlik (iç tutarlılık, test-tekrar test gibi) bilgisi sunulmam??tır. Akademik standartlara uygun olarak, ölçe?in güvenilirlik katsayılar?n?n (örneğin, Cronbach Alfa de?eri) ayrı bir bölümde raporlanması gerekmektedir. Kullan?c?lar?n, güvenilirlik verileri için ilgili makalenin tamam?na ba?vurması önerilmektedir.

Faktör Analizi

Ölçe?in faktör yap?s?, Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) yöntemiyle test edilmi?tir. DFA, ölçe?in orijinal yap?s?n?n (muhtemelen çok boyutlu bir yapı) Türk örnekleminde de korundu?unu do?rulamay? amaçlam??tır. Ba?langıçtaki DFA sonuçlar?, kabul edilebilir uyum belirteçlerine (örneğin, CFI=.92) sahip olsa da, GFI ve NFI de?erlerinin s?n?rda olması nedeniyle modelin iyile?tirilmesi ihtiyacı do?muştur.

Yapılan modifikasyonlar (hata kovaryanslar?n?n ilikilendirilmesi) sonrasında, modelin veriye uyumu önemli ölçüde artm??tır. Özellikle χ^2/sd oran?n?n 3.40'tan 2.77'ye dü?mesi ve GFI, NFI, CFI gibi temel uyum indekslerinin .90 ve üzerine ç?kması (CFI=.94), ölçe?in faktör yap?s?n?n teorik beklentilerle ve özgün ölçe?in yapıyla uyumlu oldu?unu güçlü bir şekilde göstermi?tir. Bu sonuçlar, S?AFBÖ'nün yapısal geçerli?inin kanıtıdır.

Araç

Test Tipi: Geli?tirme/Uyarlama (Adaptasyon). Ölçek, özgün bir yabancı dil arac?n?n Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi yoluyla kullan?ma sunulmuştur.

Format: Yaz?l? beyan format?. Bireylerin kendi sorumluluk inançlar? hakk?ndaki görüşlerini ifade etmeleri beklenir.

Derecelendirme: 4'lü Likert Tipi Ölçek. Yan?t seçenekleri, kat?l?mc?lar?n maddede belirtilen ifadeye ne ölçüde kat?ld?klar?n? belirtmelerini sağlar. Tipik olarak "Hiç Kat?lm?yorum"dan "Tamamen Kat?l?yorum"a kadar derecelendirilmiştir.

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlama çal??mas?n?n dili).

Popülasyon Grubu: Genel popülasyon veya klinik örneklem (uyarlama çal??mas?n?n yapıld??? örneklem türüne ba?lıdır).

Ya? Grubu: Yeti?kin ve/veya üniversite ö?rencisi popülasyonu (uyarlama makalesinde belirtilen örneklem detaylar?na göre).

Popülasyon Detaylar?: Kaynak içerikte spesifik popülasyon detaylar? (ya? aral???, ö?renci/klinik) verilmemiştir, ancak psikometri çal??malar? genellikle üniversite ö?rencileri üzerinde yo?unla??r.

Test Metodolojisi: Psikometrik de?erlendirme (Yap? geçerli?i için DFA kullan?lm??t?r).

Anahtar Kelimeler

Obsesif Kompulsif Belirtiler, Bili?sel Çarp?tmalar, Sorumluluk ?nançlar?, Psikolojik Ölçüm, Yap?sal E?itlik Modellemesi, Likert Ölçe?i, OKB.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Fatma Ebru ?kiz

Sorumlu Yazar ?leti?im E-postas?: ikizef@gmail.com

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Veri Kaynakta Sa?lanmam??t?r.

Yaz??ma Adresi: Veri Kaynakta Sa?lanmam??t?r.

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

?zinler ve Ücret: Ölçe?in kullan?m? için izin ve ücret bilgileri sorumlu yazar Fatma Ebru ?kiz ile

doğrudan iletişime geçilerek öğrenilmelidir.

Uyarılma Yılı: 2014.

Kaynak Linki: Ölçeğin uyarılma çalışmasına ait ek bir link mevcuttur: docplayer.biz.tr.

PDF Belgesi: Ölçeğin orijinal PDF'i buradan indirilebilir: sorumluluk-inanclarini-arttirici-faktorleri-belirleme-olcegi-toad.pdf.

Kaynaklar

Şikiz, F. E., Totan, T. ve Karaca, R. (2014). Sorumluluk inançları arttırıcı faktörleri belirleme ölçeğinin uyarılması. *Literatür Sempozyum Dergisi*, 1(1), 24-32.

Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. (Geçerlik analizinde referans gösterilmiştir).

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2008). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, MA: Pearson Education. (Geçerlik analizinde referans gösterilmiştir).

Sorumluluk İnançları Arttırıcı Faktörleri Belirleme Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin maddeleri kaynak içerikte sağlanmamıştır. Maddeler, yalnızca ilgili bilimsel makalenin tam metninde bulunabilir. Maddelerin formatı 4'lü Likert tipi derecelendirme esasına dayanmaktadır.